

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Distinctio Secunda. De Vitijs Religioni oppositis per excessum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

58. Imò dum cæteroquin debitè rogamus pro bonis temporalibus, v. g. moderatis divitijs, sanitate, &c. quas nobis non expedire nescimus, non idcirco irritæ erunt preces istæ: tum quia, si fiant in statu gratiæ, sunt meritoria gloriæ coelestis, & augmenti gratiæ: tum quia in tali casu ordinariè loco ejusmodi bonorum temporalium, v. g. sanitatis, divitiarum, quæ Deus novit nobis magis fore nociva, sicque misericorditer negat, solet Deus debitè rogantibus conferre alia bona temporalia, vel saltem spiritualia specialium auxiliorum gratiæ, magis profutura ad consequendam vitam æternam. Audiatur Jeremias Drexelius lib. 5. Heliotropij, cap. 2. dicens: *Certissimum est, nullas preces cum debita voluntatis resignatione factas esse irritas, nullas omninò: aut enim quod petitur, aut melius quid impetrabitur.* Et S. Isidorus in Sententijs: *Creberrimè non exaudit Deus ad voluntatem, sed exaudit ad salutem.*

Preces ne-
stræ debitè
factæ, nun-
quam sunt
irritæ etiam
pro bonis
temporali-
bus.

59. Quòd si verò absque debita in Divinam voluntatem resignatione, quin & obstinatè, quidpiam à Deo extorquere contendamus, verendum, ne quod ut optimus Pater negavit, ut rigidus Judex permittat in nostrum malum. Ac proinde, in omnibus omninò precibus illud Domini pro clausula usurpandum: *Veruntamen non mea, ô Deus, sed tua voluntas fiat,* prout devotissimè monet citatus Drexelius.

Castela pe-
tentium
bona tem-
poralia.

DISTINCTIO II.

De Vitijs Religioni oppositis per excessum.

QUÆSTIO I.

Quid sit Superstitio, & quæ species ejus?

1. Sicut in cæteris Virtutibus, ita & in Religione vendicat sibi locum illud vulgatum: *Virtus consistit in medio.* Unde Poëta canit: *Est modus in rebus, sunt certi denique fines: Quos ultra, citràque nequit consistere virtus.* Igitur contra Religionem potest peccari, tum per excessum, & nomine generico dicitur *Superstitio*; tum per defectum, & vocatur *Irreligiositas*. Ultraque harum varias sub se species complectitur. Et quidem sub Irreligiositate

Religio
consistit in
medio.

Quæ vitia
eidem op-
ponantur?

Non 2

con-

continentur ea vitia, quæ pertinent ad contemptum seu irreverentiam Dei, ac rerum sacrarum; cuiusmodi sunt Tentatio Dei, Sacrilegium, Simonia, Blasphemia, Perjurium, ac Violatio Voti; de quibus singillatim dicitur, tum in sequenti Distinctione, tum alibi proprijs in locis. Superstitio continet sub se Idololatriam, Divinationem, vanam Observantiam, & Magiam, unâ cum alijs adhuc duabus Superstitionis speciebus, quæ contingunt ex parte cultûs indebiti; de quibus omnibus in præsentî Distinctione, ordiendo à Superstitione, ejûsque speciebus in genere.

Superstitio,
quid?

2. CONCL. I. Superstitio in genere est falsa religio, seu vitiosus cultus veri aut falsi Numinis; ac rectè definitur, dicendo: *Superstitio* est vitium Religioni oppositum secundùm excessum, quo quis Divinum cultum vel illi exhibet, cui non debet; vel eo modo, quo non debet. Ita in re communis. Et si enim vel maximè Superstitio committatur in cultu falsorum deorum, tamen etiam in cultu veri Dei hoc vitium accidere potest: prout patet in Judæis defacto Legalia veteris Legis observantibus; & in Hæreticis, qui olim aquam pro vino, vel sanguinem infantum in Eucharistia offerebant, qui idcirco non Religiosi, sed Superstitiosi nuncupandi sunt, quamvis vero Deo talia præstiterint. Itaque Superstitio utrumque complectitur, & cultum falsorum Deorum, & excessum in cultu veri Dei.

Contra Religionem
quomodo
possit peccari
per excessum?

(a) *Conformiter
dictis
Tract.*

4. *Dist. 1.
num. 19.*

3. Neque dicas. Deus est dignus omni laude, cultu ac reverentiâ; ergo non potest dari excessus in ejus cultu, neque peccari contra virtutem Religionis per excessum. Resp. enim (a) concessio antecedente, distinguendo consequens: ergo non potest dari excessus ex parte objecti virtutis Religionis, id est, respectu Majestatis Divinæ, utpote quæ dignissima est omni honore & cultu, conceditur: non potest dari excessus ex parte modi incongrui, aut cultûs indebiti ratione rei cultæ, negatur consequentia. Sicut enim v. g. Amor Dei ex parte objecti non habet medium, imò eò perfectior est, quò intensius fertur in Deum, utpote objectum infinite amabile; habet tamen medium ex parte actûs, quia potest dari excessus in ejus exercitio, si nimium modo illicito Dei Amorem elicere velimus, nos v. g. interficiendo: ita & Religio ex parte objecti, quod est Divina Majestas, medium non habet, neque patitur excessum; benè tamen ex parte actûs, uti fit, si verum Deum falso, aut indebito cultu colamus, vel loco veri Dei falsum Numen adoremus.

4. CONCL.

4. CONCL. II. Duæ sunt species Superstitutionis, in quas ipsa immediatè dividitur, nempe Superstitio ratione rei cultæ, quæ coli non deberet; & Superstitio ratione cultûs incongrui, dum modo indebito seu inconvenienti verus Deus colitur. Ita communis, & patet ex proximè dictis. Porro utraque hæc Superstitutionis species rursus subdividitur; & hinc fit

Superstitio-
nis duæ sunt
species.

5. CONCL. III. Superstitio ratione rei cultæ, quæ coli non deberet, sive Superstitio ratione cultûs falsi Numinis, subdividitur in Idololatriam, Divinationem, Observantiam superstitiosam, & Magiam. Ita Herincx *disp. 7. de Religione, n. 3.* & communior quamvis Fillucius *tom. 2. tract. 5. n. 4.* addat pro quinta specie Maleficium: alij verò ad vanam seu superstitiosam Observantiam referant Magiam, & Maleficium; ac proinde tres duntaxat Superstitutionis species ex parte rei cultæ, quæ coli non deberet, assignent. Ratio Conclusionis est: quia vel diabolus honoratur ut Numen; & est Idololatria: vel colitur, ut aliquid occultum revelet; & est Divinatio: vel, ut dirigat in operando; & sic est Superstitio vanarum Observationum, aut Magia, ad quam reducit Maleficium, prout amplius patebit ex dicendis.

Una ratio-
ne rei cultæ,
quæ coli
non debe-
ret; & quo-
modo hæc
subdivida-
tur?

6. CONCL. IV. Superstitio ratione cultûs incongrui, subdividitur in Superstitutionem cultûs falsi, & Superstitutionem cultûs superflui. Ita D. Thomas *2. 2. q. 93. art. 1. & 2.* cum communi: & patet inductione. Siquidem

Altera ra-
tione Cul-
tûs incon-
grui; ejus-
que subdi-
visio.
Cultus fal-
sus, quis, &
quomodo
accidat?

7. *Cultus falsus*, seu mendax dicitur, vel quia habet falsam significationem: ut si quis defacto coleret Deum cæremoniis Judaicis, quæ significant Christum venturum. Vel quia imitatur quis falso verum cultum: ut si quis falsis Miraculis veram doctrinam Christianam confirmare velit, aut proponat falsas Reliquias: item si quis mutet materiam, vel formam Sacramentorum, animo colendi Deum, prout faciunt Hæretici nostri temporis in Coena sua committentes Superstitutionem falsi cultûs; non enim Christi institutum, sed suas inventiones pertinaciter sequuntur. Insuper ejusmodi cultus potest esse falsus, ac mendax, falsitate ex parte ipsius colentis se tenente: ut dum quis Deum colit tanquam publicus ab Ecclesia constitutus Minister, cum commissionem seu potestatem nullam habeat, vel talem non habeat; puta si quis Sacrificium offerat, cum Sacerdos non sit, cuius exemplum habemus in Saule, *1. Regum 13.*

8. Et quidem certum est, quòd huiusmodi Superstitio, atque omnes isti superstitiosi, falsique cultus, sint ex genere suo

Er quale
peccatum?
pec.

peccatum mortale. Tum quia gravis inde irreverentia Deo inferitur. Tum quia sunt falsitates perniciosæ, atque nonnunquam nascuntur ex Infidelitate ac Hæresi; uti fit in Ritibus superstitionis Judæorum, & Hæreticorum. Tum tandem, quia prædicatione falsorum Miraculorum, nec non & falsarum Reliquiarum suppositione, obfuscat fides verorum, minorque reverentia & cultus eisdem exhibetur: & hinc eos, qui prædicant falsa Miracula, vel incerta, excommunicari refert Navarrus *Cap. 27. Manualis, num. 111.* idque desumitur ex Constitut. 21. Leonis X. *Superna Majestatis*, & habetur tom. 1. Bullarij Romani.

Cultus superfluous, quis?

9. *Cultus superfluous* econtra dicitur ille, quando præter morem Ecclesiæ ponitur religio in quibusdam circumstantijs, vel rebus, in quibus non est ponenda: ut si quis Deum colere aggrediatur illis ritibus, modo, seu cæremonijs, quæ neque ad ipsius Dei gloriam, neque ad spiritûs excitandi devotionem inserviunt, aut quæ sunt contra statuta, vel consuetudinem Ecclesiæ: uti foret, in Missâ sæpius dicere Alleluja, plures Cruces facere, quàm sit præscriptum, in eadem tot vel taliter dispositas candelas, & non plures adhibere, audire Missam à Sacerdote, qui nominatur Joannes, aut hujusmodi.

Et quale peccatum?

10. Cæterùm Cultus iste superfluous, seu tales ritus superstitionis, secluso scandalo & Ecclesiæ contemptu, sunt ordinariè tantùm peccata venialia, ut docent Cajetanus, Lessius, Layman, Navarrus, Toletus, & alij. Quod intelligendum, nisi esset cultus non tantùm vanus, sed etiam turpis, aut aliàs graviter in eodem excederetur: nam tunc incurri peccatum mortale pro gravitate materiæ, certum est.

QUÆSTIO II.

De Idololatria.

Idololatria, II. quid?

CONCL. I. *Idololatria*, quæ est prima Superstitionis species, & ex suo genere peccatum mortale gravissimum, rectè describitur, quòd sit Servitus, quæ soli Deo debetur, exhibita alicui creaturæ. Ita in re communis. Dicitur, *Servitus*: quia per Idololatriam Idololatræ serviunt Idolis, cultum Latræ, soli Deo debitum, illis impendendo; juxta quod dicit Apostolus Rom. 1. *Servierunt creaturæ potius, quàm Creatori.*

12. Quòd

12. Quòd autem Idololatria sit peccatum mortale gravissimum, patet ex eo : quia Idololatra per Idololatriæ peccatum, honorem Divinum, ipsámque Divinitatem, quantum in se est, transfert in creaturam; teste Apostolo Rom. 1. *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis imaginis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium; & alibi.* Unde sicut in Republica gravissimum censeretur crimen læsæ Majestatis, honorem Regium, ipsámque Regiam Majestatem in alium, quam legitimum Principem, ex plena scientia, quantum in se est, transferre; ita & in proposito gravissimum crimen est læsæ Majestatis Divinæ, gloriam Dei in creaturam, seu Idolum transferre.

Est peccatum gravissimum.

13. Notandum tamen, quòd nomen Idololatriæ dupliciter accipiatur. Primò quidem propriè pro cultu, quo creatura colitur loco Dei. Deinde metaphoricè, pro omni peccato mortali, quo quis mortiferè inhæret creaturæ: quo modo ad Philipp. cap. 5. Avaritia vocatur *Idolorum servitus.* Et in hoc sensu S. Hieronymus in cap. 2. Amos, ait: *Avarus aurum, gulosus ventrem, libidinosus penem & Beelphegor colit. Lasciva mulier, quæ cum sit in delicijs, mortua est, adorat venereas voluptates.* Et meritò omne peccatum mortale sub nomine Idololatriæ metaphoricè sumptæ denotatur, cum peccator per peccatum mortale voluntariè recedens à Deo, ut creaturæ adhæreat, censeatur pluris facere creaturam, quam Deum; ac proinde illam habere loco Dei, hæcque ipsi esse instar Idoli.

Idololatriæ metaphoricè accipitur pro omni peccato mortali.

14. Sed hoc loco Idololatria propriè sumitur pro cultu, quo creatura colitur loco Dei. Nec tamen idcirco cultus Sanctorum cum Christo in cælis regnantium, aut Sacrarum Imaginum, erit Idololatria: nam illos non honoramus ut deos, sed ut Amicos Dei, cohæredes Christi, nostrósque apud Deum intercessores; Imagines autem cultu duntaxat veneramur respectivo, ut jam dictum superiùs. (b)

Hic sumitur propriè, nec solum comprehendit Cultum Sanctorum. (b) Diff. præc. Quest. 4. per totum

Q U Æ S T I O III.

De Divinatione, variisque ejus speciebus, & gravitate.

15. **C**ONCL. I. *Divinatio* (prout de ea hic loquimur, estque species Superstitionis) est inquisitio de aliquo occulto, quid ope vel disciplinâ dæmonis facta. Quo modo Divinatio

Divinatio; quid?

tio passim accipitur in S. Scriptura, in qua soli illi vocantur *Divini*, qui ope dæmonis divinant, seu futura aut incerta revelare nuntur. Etsi enim dæmones non possint certò cognoscere futura, circa quæ potissimum versatur Divinatio (quamvis latius accepta etiam ad aliorum occultorum, v. g. thesaurorum absconditorum inquisitionem, ope dæmonis factam, se extendat) longè tamèn plura dæmones de rebus futuris, aliisque occultis cognoscere possunt, quàm homines.

Contingit dupliciter.

16. CONCL. II. Divinatio dupliciter contingit, nimirum vel per expressam dæmonis invocationem, vel per implicitam. Ita certa, & communis. Ex his ulterius.

Divinationis per expressam dæmonis invocationem, varij modi, qui:

17. Prima Divinationis species, seu in qua diabolus expressè invocatur, multis modis contingit, prout nimirum diabolus diversimodè consulitur, aut consultus respondet. Aliquando enim apud veteres Gentiles consulebatur per sacrificia animalium, & diabolus respondebat per signa quædam apparentia in extris animalium; & vocatur *Haruspicium*. Aliquando consulebatur per preces coram Idolis profusas, & solebat dæmon respondere per Idola; & dicitur *Oraculum*. Aliquando consulebatur in Pythonicis, vel Pythonissis, quos ipse possederat: quandoque id accidit per varias adjurationes, figuras, unctiones, specula, aliaque signa per diabolum instituta, & media detestanda, quæ Dominus Deus passim in S. Scriptura execratur. Et hanc Divinationis speciem, in qua diabolus expressè invocatur, esse gravissimum peccatum mortale, certum est, & indubitatum; eò quòd importet consortium, & societatem cum dæmone, perpetuo & infensissimo hoste veri Dei. Et hac de causa rectè notant Doctores, ut Bonacina *disp. 3. in Decalogum, quest. 5. punct. 3. n. 17.* Herincx *cit. disp. 7. n. 16.* & alij, non dari parvitatem materiæ à mortali excusantem, si Divinatio seriò fiat.

Ea est gravissimum peccatum, nec admittit parvitatem materiæ.

Divinatio per tacitam dæmonis invocationem, quæ:

18. Altera Divinationis species, seu quæ continet tacitam & implicitam dæmonis invocationem, fit, cum quis notitiam aliquis rei ex signo aliquo consequi seriò confidit, quam illud naturaliter nullo modo indicare potest. Tunc enim Divinator talem notitiam à dæmone tacitè desiderare convincitur, cum certum sit, ejusmodi signa vanitatis à Deo instituta non esse.

Ejus plures sunt species. I. Astrologia judiciaria.

19. Hujusmodi Divinationis, quæ fit per pactum implicitum, plures species recenset D. Thomas 2. 2. q. 95. art. 3. & seqq. quem sequuntur alij. Prima est Divinatio per Astras; vocaturque *Astrologia judiciaria*, quæ ex aspectu, situ, & motibus a tro-

SUM.

rum, eventus à libero arbitrio pendentes prædicunt, vel præteritos aut præsentis occultos effectus revelat: v. g. Platonem tale conjugium celebraturum, esse authorem hujus furti, moriturum ruinam suarum ædium, &c. Dicitur notanter, *eventus à libero arbitrio pendentes*, &c. Nam per hoc nullatenus reprobatur Astrologia naturalis, qua situs & motus astrorum observantur, atque ex ijs colliguntur effectus purè naturales: ut eclipfes, pluvia, siccitates, morbi animalium, pestes, salubritates, &c. Hæc enim omnino licita est, & humano generi perquam utilis.

Sed naturalis est licita.

20. Secunda hujus Divinationis species est *Physiognomia*, per quam ex corporis, puta vultus, manuum &c. lineamentis liberè contingentes eventus, aut prospera vel adversa prædicuntur. Ejus partes sunt *Metoposcopia*, & *Chiromantia*: quarum prior ex facie hominis, frontisque inspectione; altera verò ex manuum lineamentis, quid cui eventurum sit, divinatur, seu prædicuntur: ut solent facere Cingari. Dicitur rursus, *liberè contingentes eventus*: datur enim etiam *Physiognomia*, *Metoposcopia*, & *Chiromantia* naturalis, per quam ex corporis & membrorum habitudine ac proportione, vultus item ac manuum lineamentis, de corporis valetudine ac temperamento, consequenter de hominis etiam ingenio, atque animi propensione, nec non & de superventuris morbis, morte vel sanitate, prædictio aliqua vel conjectura licitè fieri potest. Lessius *lib. 2. cap. 43. n. 45.* Delrius *lib. 4. c. 3. q. 4.* Sanchez, Layman, & alij.

II. Physiognomia.

Metoposcopia, & Chiromantia.

Verùm naturalis licita est.

21. Tertia dictæ Divinationis species fit per somnia. Et quidem tunc *Observantia somniorum* est illicita, & cum dæmonis pacto saltem implicito conjuncta, cum ex illis vanè ac temerè fit conjectatio de effectu liberè eventuro, aut merè casuali vel fortuito. Talis *Observantia somniorum* multùm apud Ethnicos fuit usitata, & à S. Scriptura graviter reprehensa; ut Levit. c. 21. *Non augurabimini, neque observabitis somnia*, & alibi. Unde & 2. Paralio. 33. graviter taxatur Manassès, quia *observabat somnia, sectabatur argurum, maleficio artibus inserviebat.* Cum enim somnia pleraque naturaliter contingant, atque alia & alia juxta diversam corporis constitutionem, ac temperamentum, aut præcedentes animi affectiones, aliasque causas naturales proveniant; nequit ex iisdem capi prænotio de eventibus liberis, nisi vel à Deo, vel à diabolo immutantur: ergo quoties non dignoscuntur esse à Deo, si quis ex eisdem divinet, subijcit se disciplinæ diaboli.

III. Observantia somniorum.

Et quale
peccatum
sit?

22. Ex his sequitur, quod Divinatio ex observatione somniorum sit ex genere suo peccatum mortale. Per accidens nihilominus potest Observantia somniorum quandoque esse venialis; utputa ratione simplicitatis, dum homo rudis ea purat esse à Deo; vel quia solum tenuiter credit eisdem. Quod si somnia proveniunt provenire ex causis naturalibus, licitum est ex iisdem capere conjecturas de ejusmodi causis, v. g. de valetudine, vel constitutione corporis, ac hujusmodi. Somnia autem divinitus immissa, certum est, esse sequenda; qualia leguntur habuisse Joseph Pro-Rex Egypti, *Genes. cap. 37.* S. Josephus, Sponsus Beatæ Mariæ Virginis, *Matth. 1.* Tres Magi, *Matth. 2.* aliique plures; juxta quod *Num. 12.* Deus dixerat: *Si fuerit Propheta inter vos, per somnium loquar ad eum.*

Unde dignosci potest, somnium esse à Deo, vel potius à dæmone?

23. Quæres, unde dignosci possit, somnium esse à Deo, vel potius à dæmone? Resp. Inter somnium Divinum & diabolicum communiter discernunt Viri sancti & Doctores, tum ex materia finisque ejus, utrum ad rem bonam & honestam, an verò ad turpem impellar: tum ex interna somniantis, atque ex somno excitati affectione; ut est illustratio, & consolatio animi, insolita promptitudo ad Dei obsequium, & hujusmodi. Nam talia à somnio Divino causantur; econtrà verò somnia diabolica vel ad malum inclinant, vel animum percurbant, & ad Dei obsequium tardiores reddunt, ipsūque intellectum obnubilare solent.

IV. Hujus Divinationis species est Augurium.

24. Quarta Divinationis species fit per avium, piscium, aut aliorum animalium observationem; & dicitur *Augurium*. Hæc futuros liberos eventus, vel casus merè fortuitos, enuntiat è volucrum volatu, aut cantu, vel ex piscium motu, animalium occursum, voce, & similibus; ac prohibetur à S. Litteris sæpius, præsertim locis *num. 21.* allegatis. Quo tamen non obstante, ex avium volatu, piscium in mari occursum &c. possunt naturaliter colligi pluvie, serenitates, tempestates, & hujusmodi effectus naturales, quos animalia citius præsentunt, quàm homines.

Et V. Sortilegium.

Sortes divinatorie, &

25. Quinta species Divinationis est per sortes (& dicitur *Sortilegium*) quæ eventus futuros, vel veritatis occultæ manifestationem, explorat per sortes. Est autem triplex genus sortium, nempe divisorium, consultorium, & divinatorium. *Sortes divinatorie* sunt, quæ applicantur ad dividendas hæreditates, ad litem dirimendam, ad honestum lusum &c. & hæc per se malæ non sunt, sed sæpè bonæ ac utiles, juxta illud Proverb. 18. *Contra-*
ditio

ditiones comprimit fors, & inter potentes quoque dijudicat. Porro Sortes consultoriae sunt, quibus à Deo postulatur occulta veritatis manifestatio, vel consilij directio: istae etiam non sunt prohibitae; si Dei jussu & instinctu fiant; de quibus dicitur Proverb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Tandem Sortes divinatoriae sunt, quibus absconditae veritatis notitia, vel consilij directio, non à Deo, & consequenter à dæmone expressè, vel tacitè, imploratur. Et hae superstitiosae, illicitae atque prohibitae sunt, prout habetur can. Sortes, 26. q. 5. cum concordantijs: quia continent expressam, vel tacitam dæmonis invocationem. Unde merito cap. 1. & 2. tit. de Sortilegijs, sub gravibus pœnis prohibetur, ne per sortes inquiratur auctor furti, vel quid imposturum futurum sit: & similiter cap. ult. eod. tit. generaliter sortium usus in Electionibus ad Beneficia Ecclesiastica damnatur.

Sortes consultoriae sunt licitae; Sortes divinatoriae illicitae.

26. Nec obstat, quòd peccatum Achor sorte deprehensum legatur Josue 7. & Jonas sorte deprehensus fuerit, Jonæ cap. 1. Item Jonathas mel degustans, 1. Reg. 14. imò & Saul missis sortibus in universas Tribus Israël electus in Regem, 1. Reg. 10. & hujusmodi. Resp. enim, quòd talia ex speciali jussu, aut instinctu Dei facta credantur: non tamen idcirco sortibus indifferenter est credendum, cum privilegia singulorum non possint legem facere communem, ut dicitur c. Non statim. & c. Non exemplo, 26. q. 2.

Solvitur instantia ex nonnullis exemplis adducta.

27. CONCL. III. Divinatio, & quaelibet praedictarum species, est ex genere suo peccatum mortale, sive fiat cum expressa, sive cum tacita dæmonis invocatione. Ita communis; & patet ex dictis (c) quia Divinatio importat consortium, & servitutem cum dæmone, perpetuo Dei hoste; ac ipsum homo tacitè honorat, ejusque disciplinae sese subicit, ab eodem occulta vel futura edocendus.

Divinatio quaelibet est peccatum mortale. (c) Supra num. 17.

28. Hoc tamen intelligendum, si Divinatio serio fiat, & cum firma fide. Quòd si verò joci causâ quis ostendat, se velle futura divinare, interim credens, totum esse futile & inane, communiter Doctores censent, talem non incidere in culpam gravem; cum sit potius quaedam vanitas, quam superstitio, ut ait Bonacina disp. 3. in Decalog. q. 5. p. 3. num. 18. & 19. Ubi etiam somnia, sortes &c. à mortali excusat, si quis per simplicitatem (quod in mulierculis facilis locum habet) illis fidem praestet: ut quando ex ruditate putat à Deo esse, vel tenuiter credit. Hoc modo multae vanae, atque inutiles observationes, v. g. ex sternu-

Dummodo serio & firmâ fide fiat; alias seculi.

tatione, vulturis occurfu, corrigiæ ruptione, & hujusmodi vanitates, excusari possunt à culpa mortali; quia non firma fides, sed vana tantum formido eis tribuitur.

QUÆSTIO IV.

De vana Observantia, ejusque speciebus, & gravitate.

Vana Observantia, quid?

29. **C**ONCL. I. *Vana Observantia* est superstitio, qua adhibentur media inutilia ad aliquid præstandum, vel impediendum, ad quod à Deo vel natura nullam virtutem habent: uti contingit, quando quis medijs inutilibus contendit acquirere bona temporalia, sanitatem, vel scientiam; aut quando aliquibus verbis intendit alligare dæmonem, eumque includere in annulo, vase; aut cum quis mittit chirographum animalibus noxijs, vel eis litem mover, ut illa expellat; aut cum quis certis schedulis, vel verbis, à globorum ictibus immunem sese reddere satagit, & hujusmodi. Ita Doctores communiter.

Et quomodo distinguatur à Divinatione?

30. Cæterum dicta vana Observantia distinguitur à Divinatione, quod hæc circa speculativam occultorum, aut futurorum effectuum cognitionem versetur; illa verò ad opus aliquod præstandum, vel impediendum tendat, utputà ad obtinendam corporis sanitatem, thesauri absconditi inventionem, & quidem per pactum aliquod cum dæmone, ut dictum est.

Ejus tres sunt species; quæ?

31. **C**ONCL. II. Vanæ Observantiæ tres sunt species, nempe *Ars notoria*, *Observantia sanitarum*, & *Observantia eventuum*; ad quas species cæteræ sunt revocandæ, sive cum expressa, sive cum tacita, seu implicita dæmonis invocatione fiant. Ita rursus communis; idque amplius patebit ex dicendis discurrendo de singulis. Unde fit

Ars notoria, quid?

32. **C**ONCL. III. *Ars notoria* est, cum per preces quasdam verborum ignotorum, inspectiones certarum figurarum, & alia hujusmodi media prorsus inutilia, expectatur scientia infusa quarundam rerum absque alio labore. Hac arte utuntur Anabaptistæ, dum sumpto poculo suæ Cœnæ in instanti aliquando scripturarum antea omnino ignotarum scientiam consequuntur, dæmone indubiè eam suggerente, vel per os ipsorum loquente, ipsosque sic dementante, ut s. Scripturas se intelligere putent.

33. **C**ONCL.

33. CONCL. IV. Observantia sanitarum est superstitio, qua Observantia sanitarum, quid?
adhibentur media inania & inutilia ad sanandos morbos hominum, vel brutorum: ut contingit, dum ad sanitatis conservacionem, recuperationem, vulnerum sanationem, dolorum mitigationem, ab hostibus, globorumque ictibus protectionem, atque immunitatem, & hujusmodi, adhibentur verba, signa & cæremonia, quæ nec ex Divina institutione, nec à natura ad id vires ullas habent. Ita passim Doctores. Sed quia res quàm plures habent varias virtutes naturales, non rarò hominibus ignotas, hinc

34. Quæres, quo pacto dignosci possit hæc species vanae Observantia? Resp. cum Filiucio *tomo 2. disp. 24. c. 6. n. 158.* & aliis, id potissimum ex sequentibus circumstantiis agnosci posse. I. Si adhibeantur verba ignota, aut characteres ignoti: talia enim implicite referuntur ad dæmonem ea instituentem, atque intelligentem. II. Si inferantur aliqua falsa, apocrypha, aut minus certa: ut quòd Christus habuerit febres, spasmodum, &c. III. Si causa applicetur improporcionata ad effectum, vel in loco valde distanti à passo. Idem dicendum de ijs, qui adhibent verba, signa, cæremonias, imagines astronomicas, & similia, ad obtinendam sanitatem, ad quam tamen procurandam nullam ex se vim habent: unde necesse est, quòd hanc habeant aliunde; non quidem à bonis Angelis, vel à Deo, cum id legitime non constet, imò per Prælatos Ecclesiæ prohibeatur, atque per Theologos & Concionatores concorditer negetur; ergo eam haberi ab arte diabolica, præsumendum est. Et ex his regulis innumeris casus in praxi possunt resolvi, quorum plurimos refert Gobat *trakt. 11. Theol. Experimentalis, parte 4. de Superstitionibus.*

35. CONCL. V. Observantia eventuum, quæ est tertia species vanae Observantia eventuum, quid?
Observantia, contingit, quando fortuito aliquid accidit vel occurrit, ex quo homo sibi, vel alteri aliquid prosperi, aut adversi conijctat, indeque suas actiones moderatur: ut si v.g. egredienti domum occurrat lepus; aut is picam picitantem audiat, & inde malum sibi augurium præfagiens, domum revertatur. Hæc vana Observantia species Divinationi, *Quest. præced. explicata*, valde vicina est: differt tamen ab ea per hoc, quòd in ista vana Observantia principaliter intendatur directio operationum, & quidem ex signis fortuito occurrentibus, aut incidentibus; in Divinatione autem signa ex proposito quærantur, & adhibeantur, & quidem eâ principaliter intentione, ut noticia acquiratur futurorum, aut occultorum.

Vana Ob-
servantia,
omnesque
species ejus
sunt peccati
mortale.

36. CONCL. VI. Hastenùs explicata vana Observantia, & singulæ tres ejus species, ex genere suo sunt peccatum mortale. Ita omnes Doctores. Ratio est clara: quia continent aut expressam, aut saltem implicitam societatem, pactumque cum dæmone, ejusque auxilij invocationem, utpote à quo vel scientiæ infusio, vel curatio morborum, aut operum nostrorum directio expectatur.

Nisi excuset
ignorantia
&c.

37. Addunt tamen Bonacina *cit. disp. 3. q. 5. p. 4.* Lessius, Valentia, Sanchez, Herincx, alique communiter, homines simplices sæpiùs à peccato mortali excusari ratione ignorantia, aut bonæ fidei, quia nihil mali in his contineri putant: cum ab hujusmodi hominibus non tam facilè semper illud apprehendatur. Insuper tradit Filliucius *disp. 24. num. 161.* etiam peccatum tantum veniale committi, si id fiat ex intentione dandi operam ejusmodi vanitatibus, non tanquam efficacibus, sed ex quadam levitate: ut si quis semel anulum moveri sinat super filum, idque joco faciat, & ad experiendum effectum causâ curiositatis.

Licitum ta-
men est, ge-
stare Agnos
Dei, Cruces
&c.

38. CONCL. VII. Nihilominùs licitum est, gestare Agnos Dei, Evangelium S. Joannis, Cruces benedictas, & hujusmodi res spirituales atque sacratas, ad sanitatem recuperandam, vel contra maleficia præservandam, similisque effectus consequendos. Ita D. Augustinus *Tract. 7. in Joannem*, & tenent Catholici unanimiter: dummodò talia debitâ cum reverentiâ atque fiducia in Deum gestentur, & nulla conditio supersticiosa superveniat propter adjunctam spem in modo scribendi, portandi, appetendi, aut aliâ loci vel temporis inani observatione, ad Divinum cultum, reverentiâque, minimè pertinente.

Consuetu-
dines ali-
quid faciē-
di, vel omit-
tendi cer-
tis Festis,
an dam-
nandæ?

39. Utrùm autem damnandæ, vel excusandæ sint quædam consuetudines, quibus nonnulli aliquid facere, vel omittere solent certis diebus Festivis, distinguendum est. Si enim hæc faciant, ut se magis excitent ad precandum propter diem Sancto dedicatum, vel propter affectum, quem specialiter habent erga Sanctum, à quo opem & auxilium sperant, non committitur Superstitionis peccatum, saltem secluso scandalo, & aliâ pravâ intentione. Item non est supersticiosum, notare tempora, vel dies, quibus major vel minor influxus cælorum reperitur, seti quæ aptiora v. g. sunt ad certas herbas medicinales colligendas, atque ad sciendenda ligna, vel ad evitandam rerum corruptio-
nem

nem, &c. Hoc enim non excedit vires naturæ, atque quotidianâ experientiâ comprobatur.

40. Tandem, quando rationabiliter dubitatur, an effectus sit à causa naturali (multa enim sunt secreta naturæ, virtutesque arcanæ, doctissimorum etiam quandoque virorum ingenia subterfugientes.) Quando, inquam rationabiliter dubitatur, an hujusmodi effectus excedat vires causæ naturalis, præsumendum est, provenire à causa naturali. Bonacina *cit. q. 5. punct. 2. n. 9.* citans Lessium, Suarez, Sanchez, Layman, & alios. Ratio est: tum quia dubium explicandum est in mitiorem partem: tum quia multæ res naturales admirabili præfulgent virtute, plerisque etiam viris doctis incognitâ.

Quid in dubio, num effectus excedat vires causæ naturalis?

41. Quamobrem excusandi sunt illi, qui hujusmodi res, de quarum virtute naturali dubitatur, ad expellendum morbum adhibere intendunt, dummodò protestationem præmittant, adhibere intendunt, dummodò protestationem præmittant, nolle se effectum consequi, si aliqua subsit virtus ex quocunque pacto diabolico, & superstitioso. Secus dicendum, quando palam est, effectum excedere vires causæ naturalis; ac proinde certo, vel ferè certò constat, actum hujusmodi esse superstitiosum, seu rem vanam, & inutilem esse ad talem effectum: tunc enim subest malicia Superstitionis, cum adhibeatur medium inutile ad illum effectum. Neque in tali casu, ubi constat certò de inefficacia mediorum, prodest protestatio, cum sit contraria facto: nisi fortè id fiat aliâ intentione, nempe ad convincendum & confundendum dæmonem, non ad experiendum effectum.

Protestatio, quando excuset?

QUÆSTIO V.

De Magia, & Maleficio, aliisque huc attentibus.

42. Sciendum, quòd Magia communiter duplex distinguatur, una naturalis, & altera superstitiosa, seu diabolica. *Magia naturalis, naturalis est ratio quædam operandi mira, per causas naturales absque dæmonis opera. Hanc Magiam, etsi de se mala non sit, tamen ut periculosam, & sensim ad superstitiones manu-ductentem, passim censent Doctores esse cavendam: quia ingenia humana rebus curiosis & inutilibus implicat, magisque semper*

Magia naturalis, quid?

Est periculosa.

per curiosa reddit, & successivè ad Magiam superstitiosam inducit. Unde meritò Lessius *lib. 2. de just. & jure, cap. 44. num. 1.* omnes libròs, qui Magiam naturalem tradunt, suspectos habendos esse, & tanquam periculosos, præsertim juventuti, vitandos asserit.

Magia superstitiosa, quid?

43. *Magia superstitiosa* (quam alij *Diabolicam* appellant, & de qua solum hic agitur) est ratio quædam operandi mira per signa ope dæmonum: sicut enim *Magia naturalis* utitur causis naturalibus, ita *Magia superstitiosa* utitur nonnullis signis, quibus ex pacto quodam allicitur dæmon, ut faciat id, quod Magus vult.

Duplex ejus finis.

44. Porro *Magia superstitiosa* duplex est, seu potius duplicem habet finem. Primus finis ejus, est propria ostentatio aliudve commodum suum, aut alienum: sic communè nomine vocatur *Magia*; nam *Magia* propriè est ratio quædam operandi mira ope dæmonum. Alter finis ipsius, est noxa alicui inferenda; & proprio nomine dicitur *Maleficium*, vel *Veneficium*. *Maleficium* quidem, si noxa inferatur incantationibus, seu carminibus, characteribus, aliisque hujusmodi signis, ex pacto cum dæmonè into. *Veneficium* verò, quando malis pharmacis, sive venenis id fit; quamvis nonnunquam etiam Incantatores appellentur *Venefici*.

Magia proprie, Maleficium, vel Veneficium, quid?

Magia, & Veneficium est peccatum mortale. Et habet annexa multa alia peccata.

45. CONCL. I. *Magia*, sicut & *Veneficium*, ac *Maleficium*, ex genere suo est peccatum mortale, utpote continens expressam vel tacitam dæmonis invocationem, ac proinde societatem & benevolentiam erga illum. Ita omnes Doctores. Quinimò *Magia* ordinariè multa alia peccata annexa habet; ut sunt hæresis, abnegatio Dei & Sanctorum, idololatria, blasphemia in Deum & Sanctos, profanatio & abusus rerum sacrarum, maxime Sacrosancti Eucharistiæ Sacramenti, luxuria, & nefariæ cum dæmone commixtiones, &c. Ea insuper inferre solet maxima damna in bonis temporalibus proximorum, homicidia præsertim infantium, mortes animalium, vastationes segetum, & hujusmodi. Ex quibus, aliisque similibus effectibus, colligere licet immanitatem hujus criminis, meritò juxta Reges etiam Civiles ignibus plectendi. Sed occasione præmissorum

Remedia Maleficiorum alia, moralia,

46. Quæres I. Quænam remedia adversus *Maleficia* sint adhibenda? Resp. Remedia *Maleficiorum* quædam sunt naturalia, quædam supernaturalia, & quædam moralia. Horum postrema sunt ea, quæ pertinent ad pactum cum dæmone dissolvendum, quando ex pacto nocet; quod fit amovendo signa *Magica*,

gica, ad quorum praesentiam diabolus nocentum infert; de quo mox plura num. 49. & seqq.

47. Naturalia remedia Maleficiorum plerumque parvam vim habent, quia diabolus facile omnem illorum actionem eludit, si velit, & a Deo permittatur. Bonum tamen est, illa ab initio experiri, juxta praescriptum Medicorum, seu quae ipsi magis congrua judicabunt. Alia naturalia,

48. Supernaturalia, seu spiritualia, atque Ecclesiastica remedia Maleficiorum sunt optima, & horum decem numerantur cum Lessio cit. cap. 44. num. 28. Bonacinâ, Reginaldo, & alijs. I. Magna fides & fiducia in Deum, seu Divinam protectionem. II. Susceptio Baptismi, si quis nondum est baptizatus. Vel III. loquendo de baptizatis, Confessio Sacramentalis peccatorum: saepe enim ob peccata permittitur diabolo potestas in hominem, quibus per veram poenitentiam, vitæque emendationem deleris, hæc quoque evanescit. IV. Sumptio Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti. V. Exorcismi Ecclesiae, quorum maximam esse vim probat praxis, atque ordinatio Ecclesiae, cujus nomine fiunt, ipsaque quotidiana experientia. VI. Aqua benedicta: hæc enim habet vim ex precibus Ecclesiae ad avertendas dæmonis infestationes. VII. Reliquiae Sanctorum, Agnus Dei, Cerei sacri, Panis & Sal benedictum, & similes res ab Ecclesia benedictæ, ob praallegatam rationem. VIII. Signum S. Crucis, cujus vis maxima est contra omnes diaboli machinationes. IX. Invocatio Sanctissimi Nominis JESU, B. MARIE Virginis, Sancti Angeli Custodis, & aliorum Sanctorum. X. Oratio, praesertim conjuncta jejunio, ut patet ex verbis Christi, *Matth. 17.* Et alia supernaturalia, quæ?

49. Quæres II. An liceat tollere signa Magica, v. g. ligaturas, nodos, volumina capillorum &c. eo fine, ut diabolus nocere desinat? Resp. I. Certum est, & fatentur omnes, si nullum novum adhibeatur Maleficium, hujusmodi signa licite posse tolli; idque tum in contemptum diaboli, atque Magicae superstitionis; tum in odium facinoris, quo Maleficus ea posuit veluti testeram sui pacti cum dæmone. Ratio clara est: quia sic solummodo everruntur opera diaboli, ejusque atque Malefici impietas execratur. Et hoc quidem licitum est, facere etiam eâ intentione, ut dæmon nocere desinat: quia ejusmodi amotio signorum (secluso novo Maleficio) non est invocatio dæmonis ex natura rei, sed potiusaversio prioris pacti per Maleficium cum Cacodæmone initi, & Licitum est tollere signa Magica, ut diabolus nocere desinat.

destructio operum diaboli. Et in hoc sensu loquitur Doctor Subtilis 4. dist. 34. quæst. un. dicens, quòd ridiculum sit quærere, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum: non enim (inquit) solum licet, sed est meritorium, destruere opera diaboli.

Dummodo
id fiat ab-
que novo
Maleficio.

50. Resp. II. Nihilominus non licet tollere Maleficium, vel signa Magica per novum Maleficium; neque hoc à Malefico scienter petere, quamvis hic sese paratum offerat. Ita certa, & communis. Ratio est: quia adhibitio novi Maleficij est intrinsecè mala, cum sit usus artis Magicæ, & tacita vel expressa dæmonis invocatio ad aliquem effectum obtinendum; ac proinde nullo modo benè fieri potest, neque peti, neque ut id fiat, assensus præberi, juxta illud Apostoli Rom. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Solvitur in-
stantia.

51. Nec dicas. Licitum est petere pecuniam ad usuram ab usurario parato dare; item exigere juramentum ab eo, qui paratus est per falsos deos jurare: ergo etiam licitum erit, alterius, qui ad id paratus est, incantatione & Maleficio uti ad amovenda à nobis vel alijs Maleficia. Resp. enim negando consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis est: quia id, quod in dictis casibus petitur, nempe pecunia mutua, vel juramentum, ex se malum non est, & benè fieri potest, si velit is, à quo petitur, ut dictum superius (c) Secus est in nostro casu, ubi Maleficium (juxta Hypothesin) non nisi per novum Maleficium tolli potest.

(c) *Tract.*
4. *Dist.* 7.
num. 27.

Quid agen-
dum Con-
fessario cum
Malefico
pœnitente?

52. Quæres III. Quid agendum Confessario cum Malefico pœnitente? Resp. cum Bonacina *disp. 3. in Decalogum, quæst. 5. punct. 5. num. 11.* Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 40. n. 52.* & alijs, ante omnia inquirendum esse, an Maleficus inierit pactum cum dæmone: id siquidem tenetur Maleficus imprimis dissolvere. Videtur autem ejusmodi pactum sufficienter dissolvi per veram ac sinceram de suis peccatis actam pœnitentiam, ex puro corde peccata detestando, ac dæmoni renuntiando, & toto affectu Dei misericordiam implorando.

Maleficus
pœnitens
non tenetur
curare sibi
chyrogra-
phum à dæ-
mone resti-
tui.

53. Non tamen necesse est, ut Maleficus pœnitens curet sibi chyrographum à dæmone restitui: quia per veram pœnitentiam sufficienter recedit à pacto. Sanchez *cit. cap. 40. num. 53.* Suarez, Candidus Brognollus, & alij. Quòd si verò ipsemet Maleficus apud se habeat chyrographum, vel ejus exemplar (regulariter enim, ut notat Candidus Brognollus Bergomensis, in *Manuali Exorcistarum, part. 1. cap. 2. art. 3. §. 10.* cum aliquis homo Deo abrenuntiat, ac dæmoni se devovet, solent duo fieri chy-

rogra-

rographa, vel si quis scribere nesciat, alia duo signa confici, quorum unum apud dæmonem conservatur, alterum apud Magum, vel Maleficum) tunc is tenetur alterum, quod penes se habet, perfringere, aut ipsimet Confessario tradere: idque partim in detestationem criminis; partim, ut exterius testetur internam, ac perfectam dæmoni abrenuntiationem, sinceramque in Deum conversionem. Alioquin enim, si huiusmodi externum signum, quod penes se habet, nollet Maleficus destruere, adhuc eo ipso pergeret, internum voluntatis actum in dæmonis obsequium proferri.

54. Secundò debet Confessarius inquirere à Maleficio, an commiserit illa enormia peccata superius *num. 45.* recensita, vel alia huiusmodi: quibus intellectis, debito modo procedat, prout cæteròquin necesse est ad Confessionem Sacramentalem.

55. Tertiò, si aliquid ope diaboli Maleficus acquisitum haberet, quod cuiusdam tertiæ personæ esse cognosceret (puta, quia hunc à diabolo sublatum, & Maleficio traditum fuit, prout sæpè contingit) illud domino suo erit modo competenti restituendum, sicuti in rebus furto ablati fieri debet. Si verò aliunde, utputà ex occultis thesauris, aut ex rebus in mari totaliter deperditis, eam rem diabolus habuerit, Magòque tradiderit; ex eadem personis illis Magus satisfacere tenebitur, quibus fortasè damna in rebus suis familiaribus, aut animalibus intulit. Et hoc idem dicendum, si Magus haberet aliunde, unde damna illata resarcire possit: nam restitutio rerum iniuste ablatarum, & aliorum damnorum illatorum recompensatio, erit necessariò facienda, nisi impotentia excuset, prout aliunde constat.

56. Quartò, ne Maleficus poenitens iterùm seducatur, & ad vomitum redeat, simulque ut is à dæmoniacis divexationibus, non rarò redituris, magis magisque præferatur, eundem Confessarius muniat remedijs spiritualibus, nimirum Agnis Dei, aut alijs rebus consecratis ipsi communicatis; simulque eum exhortetur ad crebrò eliciendos actus Virtutum Theologicarum, atque ad meditationem Dominicæ Passionis, detestationemque suorum gravissimorum peccatorum, nec non & aliarum Virtutum exercitium, præsertim verò ad frequentiorè Sacramenti Poenitentiae, atque Eucharistiae receptionem. Quin etiam poterit quandoque Confessarius adhibere Exorcismos convenientes, quales pro huiusmodi hominibus tum in Ritualibus Diocesanis, tum in alijs. Benedictionum Libellis passim reperiuntur.

Benè tamen
rumpere
aliud, si
quod penes
se habet.

Alia tunc à
Confessario
observanda.

Quid agen-
dum circa
bona Male-
fico per dia-
bolum data?

Quomodo
is manien-
dus contra
relapsum?